

HÁGER TAMÁS*

Új tényállás a büntető törvényben: a tanúvallomás jogosulatlan megtagadása

„Graviore culpa gravior poena”
(Ha súlyosabb a bűn, súlyosabb a büntetés)¹

I. Bevezetés

A tanúvallomás tétele, törvényi akadályok hiányában alapvető állampolgári kötelezettség, melynek megtagadását már a korábbi, 2013. július 1-je előtti szabályozás is szankcionálta, de nem büntetőjogi eszközökkel, hanem eljárásjogi módon, a tanúvallomás tételére kötelezéssel, s a tanúnak a bírói döntés ellenére a vallomástételtől való elzárkózásakor rendbíróság kiszabásával. Ugyanakkor már a 2013. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.)² hatályba lépése előtt is bírhatott büntetőjogi konzekvenciával a tanúvallomás jogosulatlan megtagadása, mert a tanú ilyen eljárása alkalmas lehetett az 1978. évi V. törvény (régóta Btk.) 243. §-a szerint a mentő körülmény elhallgatása büntetettének³ megvalósítására.

A hatályos Btk. érdemi változást hozott, mert a 277. §-ban büntetni, büntetőjogi eszközökkel pöna-

* bírósági elnök, Debreceni Ítéletábrta, a DE ÁJK Büntető Eljárásjogi Tanszék meghívott előadója

¹ Nótári Tamás: A jognak asztalánál... 1111 regula és szentencia latinul és magyarul. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Budapest, 2008, 64. o.

² A törvényt az Országgyűlés 2012. június 15. napján fogadta el, hatályos 2013. július 1-jétől

³ Az 1978. évi V. törvény 243. § (1) bekezdése szerint, aki olyan tény, amellyel a büntetőeljárás alá vont személy felmentése függhet, vele, védőjével, vagy a hatósággal nem közöl, büntetett követ el. A (2) bekezdés a) és b) pontja szerint ugyanakkor nem büntethető, aki a tény közlésével magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná; illetőleg akinek tanúkenti kihallgatása a törvénytől fogva kizárt.

lizálni rendeli a bírósági eljárásban a tanúvallomás jogtalan megtagadását. A vallomástétel megtagadásának következményeivel kapcsolatban a tanulmányban indokoltan tartom a történeti kitekintést a büntető perrendtartásig visszamenőleg, majd azt követően a hatályos törvény tételes rendelkezéseit kívánom elemezni, illetve az ítélezésben várhatóan felmerülő jogalkalmazási kérdéseket vizsgálni.

II. A tanúvallomás jogosulatlan megtagadásának szankciói a magyar büntetőper fejlődése során

Az első magyar büntetőeljárás kódex, az 1896. évi XXXIII. tc. a büntető perrendtartásról (továbbiakban: I. Bp., az eljárásjogi törvények rövidítésénél Erdei Árpádot követve⁴) már tartalmazott jogkövetkezményeket az engedetlen tanúval szemben.⁵

A törvény megfogalmazása nagymértékű hasonlóságot mutat a Btk. törvényi tényállásához. Lényeges tényállási elem volt ugyanis, hogy a jogkövetkezményeket az alapozhatta meg, ha a tanú a következményekre történt figyelmeztetés ellenére, törvényes ok nélkül tagadta meg a vallomástételt. Az I. Bp. szankciója a költségekben marasztalás és ezer koronáig terjedhető elzárásra átváltoztatható pénzbüntetés volt. Megjegyzendő e körben Angyal Pál nyomán, hogy a pénzbüntetés nem kriminális büntetésnek volt tekintendő, mert alkalmazása nem kriminális jogtalanságból eredt, hanem az eljárás rendjét zavaró cselekmény elkövetésétől függött.⁶ Amennyiben a büntetés ered-

⁴ Erdei Árpád: Tanok és tévtanok a büntető eljárásjog tudományában. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2011, 12. o.

⁵ I. Bp. 195. § 1. bekezdés: Ha a kellőleg megidézett tanú megjelent ugyan, de a vallomástételt vagy az eskü letételét, illetőleg a vallomás megerősítését (217., 219. §) a következményekre való figyelmeztetés dacára, törvényes ok nélkül megtagadta: az okozott költség megfizetésére kötelezendő és ezer koronáig terjedhető, elzárásra átváltoztatható pénzbüntetéssel büntetendő.

⁶ Dr. Angyal Pál: A magyar büntetőeljárásjog tankönyve. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. Kiadása, Budapest, 1915, 352. o.

ménytelen maradt, fakultatív szankcióként a tanú letartóztatásának volt helye az eljárás befejezéséig, illetve mindaddig, amíg a vallomás felesleges volta ki nem derült. A fogvatartást azonnal meg kellett szüntetni, ha tanúvallomást tett, illetőleg az esküt letette, vagy vallomását megerősítette.⁷

Az 1951. évi III. tv. (II. Bp.)⁸ nagyrészt hasonló szabályokat tartalmazott. A tanú és a szakértő eljárásjogi helyzetét egy paragrafusban szabályozva a jogosulatlan vallomásmegtagadás, illetőleg véleménynyilvánítástól elzárkózás következményét a költségek megtérítésére való kötelezésben és pénzbírságban jelölte meg. Ha a pénzbírság eredményre nem vezetett, azaz nem szorította rá a tanút a vallomástételre, e törvény is lehetőséget teremtett a tanú előzetes letartóztatásának elrendelésére, melyről az ügyész döntött. Határozata ellen a bíróság tanácsához fellebbezésnek volt helye. További jogorvoslatra viszont már nem volt lehetőség. Növum volt az I. Bp.-hez viszonyítva, hogy a II. Bp. nem pénzbüntetést, hanem *pénzbírság* kiszabását határozta meg kényszerítő eszközként, amely csak készpénz fizetésében megnyilvánuló hátrányt jelentett és nem vonta maga után a szabadságvesztésre való átváltoztatást.⁹

Az 1962. évi 8. tvr. (I. Be.) szerint a tanúvallomás tételét jogosulatlanul megtagadó személy a költségek megtérítésén túl ezer forintig terjedő pénzbírsággal volt sújtható.¹⁰ A megtagadási okot elvető és a pénzbírságot kiszabó határozat ellen halasztó hatályú fellebbezésnek volt helye.

Az 1973. évi I. törvény (II. Be.) érdemi változást nem hozott, a tanúvallomást jogtalanul megtagadót a hatóság rendbírósággal sújthatta és az okozott költség megfizetésére kötelezhette.¹¹

A hatályos kódex, az 1998. évi XIX. törvény (III. Be.)¹² a jogkövetkezményekre történt figyelmeztetés után jogosulatlanul vallomást megtagadó tanúval szemben ugyancsak rendbíróság kiszabását és az okozott költség megfizetésére kötelezést teszi lehetővé.¹³

A 2013. évi C. törvény (Btk.) hatályba lépéséig, 2013. július 1-jéig, a nyomozó hatóság, az ügyész és a bíróság is kiszabhatta a rendbíróságot az eljárási kötelezettség megszegése miatt ezer forinttól kettőszázezer forintig, különösen súlyos, vagy ismételt esetben ötszáz ezer forintig terjedő összegben.¹⁴ E perjogi törvény visszatért az I. Bp. szabályozásához és a tanúvallomás jogtalan megtagadása miatt kiszabott rendbírásnál meg nem fizetés esetén elzárásra való átváltoztatási kötelezettséget ír elő.¹⁵

2013. július 1-jén, a Btk. hatályba lépésével az eljárásjogi törvény is módosult. A bírósági eljárásban a tanúvallomás jogosulatlan megtagadásának kriminalizálásával, büntetőjogi pönalizálásának megteremtésével ugyanis már csak a nyomozó hatóság és az ügyész szabhat ki eljárásában rendbíróságot az eljárási kötelezettségének eleget nem tévő tanúval szemben.¹⁶ A bírósági eljárásban ugyanis már büntetőjogi konzekvenciával jár a tanúvallomással kapcsolatos eljárási kötelelem megsértése, amely kétszeresen értelem szerűen nem szankcionálható, figyelemmel a kétszeres értékelést tiltó alapvető büntető anyagi jogi elvre is. Bár kétségtelen, hogy jelen esetben elválnak a büntető anyagi és perjogi szankció, úgy gondolom azonban, hogy elsődlegesen a kétszeres értékelés tilalmának elvéből fakadóan került megszüntetésre a kriminalizáció után a rendbíróság kiszabásának eljárásjogi lehetősége a bírósági eljárásban.

Visszatekintve százhusz év jogfejlődésére, az I. Bp., majd az azt követő büntetőeljárás, valamint anyagi jogi kódexek szabályozására, megállapíthatjuk, hogy a tanúvallomás jogtalan megtagadásában megnyilvánuló kifejezetten perjogi kötelezettségzegés ellen a védett jogtárgy a 2013. július 1-jétől hatályos Btk.-ban kapott elsőként büntetőjogi védelmet.

III. Az új bűncselekmény törvényi tényállása a büntetőtörvényben

A Btk. 277. §-a szerint a tanú, aki a büntetőügyben a bíróság előtti vallomástételt a következményekre történt figyelmeztetés után jogosulatlanul megtagadja, vétség miatt elzárással büntetendő.

A bűncselekmény jogi tárgya a büntető igazságszolgáltatás zavartalan működéséhez fűződő társadalmi érdek.¹⁷ Az igazságszolgáltatás szerves része a bizonyít-

következményekre történt figyelmeztetés után jogosulatlanul megtagadja, rendbírósággal sújtható, és az okozott költség megfizetésére kötelezhető.

⁷ I. Bp. 195. § 2. bekezdés

⁸ II. Bp. 63. § (1) bekezdés: A tanút, vagy a szakértőt, ha a vallomástételt, illetve a közreműködést és a véleménynyilvánítást az ok előadása nélkül, vagy a hatóság határozata ellenére, a következményekre történt figyelmeztetés után megtagadja, az okozott költségek megtérítésére kell kötelezni, egyben ezer forintig terjedhető pénzbírsággal lehet sújtani. Ha a pénzbírság kiszabása eredményre nem vezet, a tanút letartóztatásba lehet helyezni. A letartóztatás addig tarthat, amíg a tanú kötelezettségének eleget nem tesz, a megtagadás okát nem valószínűsíti, vagy vallomása feleslegessé nem válik, de a harminc napot nem haladhatja meg.

⁹ Dr. Alapi Gyula: A büntető perrendtartás. Jogi és Államigazgatási Könyv-és Folyóirat Kiadó, Budapest, 1952, 90. o.

¹⁰ I. Be. 71. § (1) bekezdés: A tanút vagy szakértőt, ha a vallomástételt, illetve a közreműködést és a véleménynyilvánítást az ok előadása nélkül vagy a hatóság határozata ellenére, a következményekre történt figyelmeztetés után megtagadja, az okozott költségek megfizetésére kell kötelezte, egyben ezer forintig terjedő rendbírósággal lehet sújtani.

¹¹ II. Be. 81. § (1) bekezdés: Ha a tanú vagy a szakértő a vallomástételt, illetve a közreműködést és a véleménynyilvánítást a következményekre történt figyelmeztetés után jogosulatlanul megtagadja, rendbírósággal sújtható, és az okozott költségek megfizetésére kötelezhető.

¹² A továbbiakban a Be. rövidítés, sorszám nélkül az 1998. évi XIX., hatályos eljárásjogi törvényt jelöli.

¹³ A Be. 93. §-ának 2013. július 1-jéig hatályos szabálya: Ha a tanú a vallomástételt, illetőleg az eljárási cselekménynél való közreműködést a

¹⁴ Be. 161. § (1) bekezdés

¹⁵ Be. 161. § (5) bekezdés

¹⁶ Be. 93. §: Ha a tanú az eljárási cselekménynél való közreműködést, illetve a *nyomozó hatóság* vagy az *ügyész* eljárásában a vallomástételt a következményekre történt figyelmeztetés után jogosulatlanul megtagadja, rendbírósággal sújtható, és az okozott költség megfizetésére kötelezhető.

¹⁷ A 2012. évi C. tv. 227. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

tás, különösen a bírósági szakaszban, ahol a perbíróság közvetlenül vizsgálja meg az ügy helyes eldöntéséhez szükséges bizonyítékokat. Miként Király Tibor szemléletesen kifejtette: „bizonyításon a bíróság, az ügyész, a nyomozó hatóság és más alanyok olyan cselekményeinek sorát tekinthetjük, amelyek arra irányulnak, hogy információkat, ismereteket nyújtsanak, illetve szerezzenek arról, hogy történt-e bűncselekmény és ki az elkövetője”.¹⁸ A tanú vallomása a büntetőeljárás egyik igen fontos bizonyítási eszköze, melyből fakadó adatok, maga a bizonyíték sok esetben meghatározó a tényállás megállapítása során. A tényállás megalapozottságát¹⁹ nem vitásan nagymértékben befolyásolhatják a tanúvallomások.

A bizonyítás említésekor meg kell különböztetnünk a bizonyítási eszközt magától a bizonyítéktól. A bizonyítási eszköz, mint a tanú vallomása az az eljárás cselekmény, amelyből a büntetőügyben eljáró hatóságok a bűncselekményre és az elkövetőre vonatkozó ismereteket szereznek. A bizonyíték, másként fogalmazva a bizonyítandó tény pedig az a tény, ami a bizonyítási eszközből következik, a tanú vallomásánál maga a vallomás tartalma, melyet a bíróságnak figyelembe kell vennie a bizonyítékok mérlegelésekor és a tényállás megállapítása során.²⁰ Herke, Fenyvesi és Tremmel is utalt rá, hogy a tanú önmagában csak a bizonyíték forrása, a bizonyíték maga az eljárási cselekmény során tett vallomása, illetve annak releváns adatai.²¹

Az eljárási jogi háttér megvilágítása után rögzítendő, hogy a bűncselekmény törvényi tényállása megvalósulásának feltétele, hogy a tanúvallomás jogosulatlan megtagadására *büntetőügyben, bíróság előtt, s a jogosnak nem minősülő megtagadás következményeire történt figyelmeztetést követően* kerüljön sor.²² A feltételek konjunktívák, bármely tényállási elem hiánya kizárja a bűncselekmény létrejöttét.

A *büntetőügy*, azaz a büntetőeljárás céljával kapcsolatban megjegyzendő, hogy az nem vitásan a társadalom, állam rendjét megsértő személy felelősségre vonása, megbüntetése, Liszt nyomán a büntetés által a megbillent jogrend helyreállítása.²³ Mit is tekinthetünk büntetőeljárásnak? Miként Angyal Pál kifejtette: „a büntetőeljárás az egymással láncolatszerűen összefüggő és előrehaladó cselekmények, melyeket az állam szervei és bizonyos esetekben magánszemélyek az állam büntetőjogának megvalósítása érdekében fogana-

tosítanak”.²⁴ Az eljárás célját és folyamatjellegét hasonlóan fogalmazta meg majd egy évszázaddal később Erdei Árpád is, álláspontja szerint ugyanis „a büntetőeljárás a büntetőjogi felelősség eldöntésére irányuló, jogilag szabályozott folyamat”.²⁵ A büntetőeljárás a konkrét büntetőügyben realizálódik, a törvényi tényállás szempontjából büntetőügynek a hatályos Be. szabályai szerint a büntetőtörvénybe ütköző cselekmény (bűncselekmény) vádja miatt folyamatban lévő ügyet tekinthetjük, figyelemmel arra, hogy a bűncselekmény csak a bírósági eljárásban követhető el. Megvalósítható e bűncselekmény az elsőfokú és a másodfokú eljárásban, a rendkívüli jogorvoslati eljárások közül a perújítási tárgyaláson, ugyanakkor a harmadfokú perben a bizonyítás kizártsága folytán fogalmilag kizárt az elkövetés.²⁶

A bírósági fórumrendszert tekintve a bűncselekményt a rendes eljárásban el lehet követni a járásbíróság előtti elsőfokú, a törvényszéken folyamatban lévő elsőfokú és másodfokú, az ítélőtáblán másodfokú eljárásban. Az eljárási törvény értelmében a bizonyítás lefolytatása elsősorban az elsőfokú bíróságra hárul, az elsőfokú bíróság tehát a ténybíróság. Az elemzett bűncselekmény elkövetésére feltehetően leginkább az elsőbírósági bizonyításban kerül majd sor. A tényálláshoz kötöttség szabályából kifolyólag a másodfokú eljárásban a bizonyítás, így ennek részeként a tanúkihallgatás lehetőségei korlátozottak, mivel a másodfokú bíróság fő szabályként határozatát az elsőfokú bíróság által megállapított tényállásra alapítja. E szabály alól két kivételt lehet kiemelni, egyrészt ha az ítélet (ténybelileg) megalapozatlan, másfelől ha a másodfokú bíróság bizonyítást folytatott.²⁷ A fellebbezésben az új tény állítása, valamint a felderítetlenségben és a hiányosságban megnyilvánuló megalapozatlanság kiküszöbölése, avagy eljárási szabálysértés orvoslása alapozhatja meg a másodfokú perben a bizonyítás felvételét, ekként a tanú kihallgatását.²⁸ Ilyen esetekben tehát a másodfokú eljárásban is folyhat tanúkihallgatás, mely során a vallomástétel jogtalan megtagadása tényállásszerűvé válhat.

A perújítás elrendelése esetén, a perújítási tárgyaláson szintén sor kerülhet tanúbizonyításra, a perújítás okától és céljától függően, ezért a rendkívüli jogorvoslati eljárásban is elkövethető a tanúvallomás jogosulatlan megtagadásának vétsége.

Lényeges törvényi tényállási elem, hogy a vallomástétel megtagadása *jogosulatlan* legyen. Az eljárási törvény alapvető kötelességként határozza meg, hogy akit tanúként megidéztek, ha a törvény kivételt nem tesz, köteles vallomást tenni [Be. 79. § (2) bekezdés]. A törvényi kivételeket a Be. 81–82. §§-ban szabályozott feltétlen és relatív tanúvallomási akadályok képezik. Ha a tanú a vallomástételt a törvényben meghatározott

¹⁸ Király Tibor: Büntetőeljárás Jogi 3., átdolgozott kiadás. Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 219. o.

¹⁹ Hágér Tamás: Az ítéleti tényállás megalapozottságával kapcsolatos egyes kérdések a büntetőperben. Jogelméleti Szemle 2013. 1. szám, 7. o. (<http://jesz.ajk.elte.hu/>, letöltés: 2013. június 6.): Az ítéleti tényállás megalapozott egyfelől, ha a bíróság a törvényesen lefolytatott bizonyítási eljárást követően a vád tárgyává tett eseményeket a valóságnak megfelelően, helyesen és hiánytalanul állapította meg, másfelől ha megalapozatlansági hibában nem szenved.

²⁰ Király: i. m. 227. o.

²¹ Herke Csongor – Fenyvesi Csaba – Tremmel Flórián: A büntető eljárásjog elmélete. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2012, 150. o.

²² Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: Büntetőjog II. A 2012. évi C. törvény alapján, (szerk. Busch Béla) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2012, 388. o.

²³ Irk Albert: A magyar anyagi büntetőjog. Dunántúli Egyetemi Nyomda, Pécs, 1928, 229. o.

²⁴ Angyal: i. m. 1. o.

²⁵ Erdei: i. m. 24. o.

²⁶ Be. 388. § (2) bekezdés

²⁷ Király: i. m. 481. o.

²⁸ Be. 351. § (1) bekezdés, 353. § (1) bekezdés

mentességi ok alapján tagadja meg, a bűncselekmény megvalósulására nem kerülhet sor, mert hiányzik a jogosulatlanság, a jogellenesség, mint az egyik fő tényállási eleme az elemzett bűncselekménynek. Nem képezi a tanulmány tárgyát valamennyi kizáró és mentő ok részletes vizsgálata, de értelemszerűen a büntető-törvény tényállásának megvalósulása szorosan összefügg az eljárásjogi előfeltételekkel, ezért nem mellőzhető a tanúvallomások akadályainak vázlatos áttekintése. A vallomástétel akadálya lehet egyrészt a tanúskodási képesség hiánya (testi, szellemi állapot), a bizonyítandó tény természete (minősített adat, hivatási vagy védői titok), vagy hozzátartozói viszonyban megnyilvánuló érdekeltségi viszony. A vallomástétel akadályai lehetnek elháríthatók (felmentés a titoktartási kötelezettség alól) vagy elháríthatatlanok (tanúskodási képesség hiánya, gyónási, védői titok).²⁹ A feltétlen és relatív mentességi okok jogszerű gyakorlása a tanúvallomást törvényessé teszi, ezért a tárgyalt vétség elkövetése kizárólag akkor állapítható meg, ha nem tárható fel semmi olyan mentességi ok, mely a tanúvallomás akár részleges megtagadását eredményezheti. A részleges megtagadás elsősorban a Be. 82. § (1) bekezdés b) pontjában írt mentességi oknál merülhet fel, ahol a tanú csak abban a kérdésben tagadhatja meg a tanúvallomást, mellyel önmagát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná.

A bűncselekmény törvényi tényállási elemei csak akkor lehetnek teljesek, ha a tanú a *következményekre történt figyelmeztetés után*, tehát a jogkövetkezmények ismeretében, tudatában tagadja meg a tanúvallomást. A jogosulatlan vallomástételi kötelezettség következményeire figyelmeztetés elmulasztása kizárja a bűncselekmény megvalósulását, tekintettel arra, hogy ilyen esetben hiányzik egy kardinális tényállási elem. A törvény egy helyen szabályozza a legjobb tudomás és lelkiismeret szerint az igazat vallásra, valamint a hamis tanúzás és a tanúvallomás jogosulatlan megtagadás következményeire történő figyelmeztetést.³⁰ A figyelmeztetés és a figyelmeztetésre adott válasz elmaradása azzal a perjogi hatással jár, hogy a tanú vallomása bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe, ami sok esetben lényeges megalapozatlansági okot is eredményez a bizonyíték felhasználása esetén. Úgy gondolom, az vitathatatlan, hogyha a figyelmeztetés elmarad, vagy nem kerül hitelesen jegyzőkönyvezésre, a bűncselekmény tényállási elemei nem merülnek ki teljesen, ezért a tanú büntetőjogi felelőségre vonásának nincs helye. Kérdésként tehető fel

viszont, hogy a figyelmeztetésre adott *válasz* elmaradása, vagy jegyzőkönyvezésének hiánya mennyiben befolyásolja a tényállásszerűséget. A válasz elmaradásának a büntető eljárásjogi következménye a törvény grammatikai értelmezése folytán egyértelmű: a tanú vallomása bizonyítékként az adott formában nem értékelhető. Az eljárásjogi törvény azonban nem ad önmagában választ arra, hogy a figyelmeztetett személy válaszában hiánya miként hat ki a Btk. 277. § törvényi tényállására, azaz a büntető anyagi jog különös részi szabályára. Látható, hogy a vizsgált bűncselekmény igen szoros kapcsolatban áll a tanúbizonyítást érintő releváns büntető eljárásjogi normákkal, ezért úgy vélem megalapozottan csak az anyagi jog és a perjog együttes, beható elemzésével lehet a kérdést eldönteni. A feltett kérdésre a megnyugtató választ nyilvánvalóan a majdan alakuló bírói gyakorlat fogja megadni. Konkrét döntések és értelemszerűen egységes ítékezés hiányában is akként látom azonban, hogy a tanú válaszában elmaradása önmagában nem zárja ki a büntetőjogi felelőséget, ha a jogosulatlan vallomásmegtagadás következményeire a figyelmeztetés megtörtént és azt szabályosan jegyzőkönyvezte a bíróság. A különös részi tényállásnak ugyanis nem előfeltétele a tanú válasza, a figyelmeztetésben való megnyugvás, vagy arra bármilyen reakció, ezért indokolt lehet a Be. 85. § (3) bekezdése megsértésének hatásait külön értékelni eljárásjogi és büntető anyagi jogi szempontból. Elképzelhető azonban olyan álláspont is, mely megköveteli a tanú válaszát és annak jegyzőkönyvezését is a bűncselekmény létrejöttéhez. Ilyen érvelés indokolható azzal, hogy csak akkor állapítható meg, hogy a tanú tudatában van a figyelmeztetés tartalmának, ha annak megértéséről nyilatkozott.

Az immateriális (eredményt nem tartalmazó) bűncselekménynek kísérlete nincs, mert az a vallomás megtagadásának ténye által már befejezetté válik. Tettes csak a büntetőügyben a bíróság előtt tanúként kihallgatandó személy lehet. Tanúként az hallgatható ki, akinek a bizonyítandó tényről tudomása van.³¹ A bizonyítás e különös eljárásjogi szabálya határozza meg ekként a passzív alany személyét. Teljes mértékben egyetértek Belovics Ervin álláspontjával, mely szerint minden tanú csak a saját személyét érintően tagadhatja meg a tanúvallomást, ezért társtetteség nem létesülhet a kérdéses bűncselekmény elkövetésekor.³² A Btk. 13. § (3) bekezdése értelmében ugyanis társtettesek azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg. Amint Nagy Ferenc is kifejtette, a társtettesek mindegyikének törvényi tényállás keretei közé illeszkedő magatartást kell tanúsítani,³³ mely értelemszerűen fogalmilag kizárt a tanúvallomás jogosulatlan megtagadásakor. Felbujtó és bűnségéd azonban nem csak a tanú, hanem más személy is lehet.

²⁹ Király: i. m. 246. o.

³⁰ A 2012. évi CCXXIII. törvény 100. §-a által módosított Be. 85. § (3) bekezdése szerint a kihallgatás elején tisztázni kell, hogy nincs-e a tanú vallomástételének akadálya (81–82. §). Ha a tanú vallomástételének nincs akadálya, figyelmeztetni kell arra, hogy köteles a legjobb tudomása és lelkiismerete szerint az igazat vallani, továbbá arra, hogy a hamis tanúzást és a *tanúvallomás jogtalan megtagadását* a törvény büntetni rendeli. A figyelmeztetést, valamint a tanúnak a figyelmeztetésre adott válaszát jegyzőkönyvbe kell venni. A figyelmeztetés és a figyelmeztetésre adott válasz jegyzőkönyvezésének elmaradása esetén a tanú vallomása bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe.

³¹ Be. 79. § (1) bekezdés.

³² Belovics – Molnár – Sinku: i. m. 389. o.

³³ Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog általános része, bővített, átdolgozott kiadás. Korona Kiadó, Budapest, 2001, 275. o.

Felbujtást valósíthat meg, ha valaki szándékosan rábírja a tanút a vallomástétel jogosulatlan megtagadására, ezen túl, úgy gondolom pszichikai formában a tettesnek bűnszegély is nyújtható, melyre elsősorban az eljárási cselekményen, a tárgyaláson kerülhet sor, ha bármely perbeli fél, vagy a hallgatóság tagja támogató egyetértését juttatja kifejezésre a bíróság előtt a tanúvallomást jogtalanul megtagadó tanú mellett.

A bűncselekmény kizárólag szándékosan követhető el. Álláspontom szerint mind egyenes, mind eshetőleges szándékkal kimeríthető a törvényi tényállás. Az elkövető tudatának át kell fognia, hogy büntetőügyben tanúként kívánja a bíróság kihallgatni, ismertnek kell lenni ezen túl számára, hogy a vallomástételt a bíróság figyelmeztetésének tudatában jogtalanul tagadja meg. Magatartása következményeit kívánhatja, de úgy gondolom e következményekbe való belenyugvással is megvalósul a bűnösség.³⁴

Amint már történt rá utalás a tanulmány bevezető részében, ha a tanúvallomás jogtalan megtagadása mentő körülmény elhallgatását is jelenti, úgy az utóbbi, súlyosabb megítélésű bűncselekményben (Btk. 281. §) kell a büntetőjogi felelősséget megállapítani.³⁵

IV. Gyakorlati kérdések

Az új törvény hatályba lépése óta eltelt rövid időre tekintettel a tanúvallomás jogtalan megtagadásánál bírói gyakorlatról természetesen nem beszélhetünk, de a mentességi okok helyes értelmezése és vallomástétel megtagadása kapcsán, a Legfelsőbb Bíróság, illetve ma már Kúria és a táblabíróságok eseti döntései alapján egységesnek tekinthető az eljárásjogi ítékezés, mely nyilvánvalóan meghatározó lesz a jövőben a vizsgált bűncselekmény tényállásszerűségének megállapításakor is. Az új törvényi tényállás elemei ezért elemezhetők a Btk. hatályba lépése előtt született eseti döntések tükrében is.

A rongálás vétsége és más bűncselekmények miatt indult büntetőügyben az elsőfokú bíróság tárgyalásán az egyik sértett, a bíróság téves kioktatása következtében a vádlottal szemben fennálló hozzátartozói viszonyára hivatkozva megtagadta a vallomástételt. A bíróság a tanú nyilatkozatát elfogadva, a kihallgatást mellőzte. A másodfokú bíróság megállapította, hogy a tanút nem illette meg mentességi jog, mert a vádlott egyeneságbeli rokonának ugyan élettársa, de nem bejegyzett élettárs, így hozzátartozónak nem minősül az alkalmazott jogszabály rendelkezése szerint.³⁶ Az el-

járás szabálysértés orvoslása érdekében bizonyítást vett fel s a tanút kihallgatta a fellebbezési eljárásban. A másodfellebbezés folytán harmadfokon eljáró ítélőtábla a másodfokú ítéletet helyben hagyta, osztva mindenben a törvényszék jogi álláspontját.³⁷ A fellebbezési eljárások eredményeként is látható, hogy a tanú az elsőfokú eljárásban jogosulatlanul tagadta meg a vallomástételt. Büntetőjogi felelőssége ilyen esetben mégsem merülhet fel az új törvényi szabályozás szerint sem, mert a bíróság figyelmeztetése nem volt perrendszerű a tanúvallomás megtagadásának lehetőségéről, ezáltal a tanú tudatában nem merülhetett fel, hogy a vallomástétel megtagadása jogtalan, különös tekintettel arra, hogy a bíróság elfogadva nyilatkozatát, a kihallgatásától eltekintett. A hozzátartozói viszonyban várhatóan nem merülnek majd fel bonyolultabb jogalkalmazási kérdések, mert a büntetőtörvény tételesen, egyértelműen meghatározza a hozzátartozó fogalmát az értelmező rendelkezések között.³⁸ Az idézett jogeset tükrében is rögzíthető azonban, hogy nem zárható ki a jogszabály helytelen értelmezése. Különösen az élettársi kapcsolat fennállásának helyes (akár külön bizonyítást is igénylő) megítélése okozhat problémákat. E körben utalni kell rá, hogy a követett gyakorlat szerint, amennyiben kétséges, hogy a terhelt és a sértett között akár az elkövetés idején, akár az eljárás során történő kihallgatáskor élettársi viszony állt fenn, úgy a sértettnek a tanúvallomás tételének köteleessége alól mentességet kell biztosítani.³⁹

A tanúvallomást bizonyos törvényi kivételektől eltekintve (többek között a hatósággal együttműködő volt terhelt, a tevékeny megbánás miatt megszüntetett eljárás volt terheltje)⁴⁰ megtagadhatja az, aki magát, vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, az ezzel kapcsolatos kérdésben is, ha a tanúvallomást a hozzátartozói viszony folytán nem tagadja meg [Be. 82. § (1) bekezdés b) pont]. E vallomástételi akadály nem feltétlen, mert a tanú a törvényszövegből kitűnően és a bírói gyakorlat szerint is csak azokban a kérdésekben tagadhatja meg a vallomástételt, melyeknél önvádolója, vagy hozzátartozójának vádolása merülhet fel. Főként több vádlott ellen folyó ügyben, ahol a tanú csak egy terhelttel áll hozzátartozói kapcsolatban, okozhat jogértelmezési kérdést, hogy mely körben jogos a vallomástétel megtagadása. Az ítélezési gyakorlat szerint a hozzátartozói viszonyban nem álló többi vádlott-társ tekintetében a tanú nem tagadhatja meg a tanúvallomást, azonban relatív mentességi joga folytán megtagadhatja azt azokban a kérdésekben, mellyel önmagát, vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná.⁴¹ Úgy gondolom azonban, hogy a tanú vallomástételre csak akkor lehet köteles a men-

³⁴ Btk. 7. §: Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekménye következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.

³⁵ Belovics – Molnár – Sinku: i. m. 389. o.

³⁶ 1978. évi V. törvény 137. § 6. Megjegyzendő, hogy 2013. július 1-jével a Btk. hatályba lépésével a hozzátartozókat meghatározó anyagi jogi norma is változott, a 459. § (1) bekezdés 14. § e) pontja szerint már hozzátartozónak minősül az élettárs egyeneságbeli rokona is.

³⁷ Mezőtúri Városi Bíróság 3.B.87/2010., Szolnoki Törvényszék 1. Bf.259/2012., Debreceni Ítéletábla Bhar.II.294/2013.

³⁸ Btk. 459. § 14.

³⁹ BH 2009.174.

⁴⁰ Be. 82. § (4) bekezdés

⁴¹ BH 2005.203.II.

tességi jog sérelme nélkül, ha a terhelttársak cselekvősege időben, térben megfelelően elválasztható, azaz a hozzátartozó terhelt cselekményrésze elkülönül olyan terheltektől, akik tekintetében a tanút mentességi jog nem illeti meg. A hatályos törvény ugyan ezt külön nem mondja ki, de a bírói gyakorlatban, – követve az I. Bp. rendelkezéseit⁴² –, az elv egységesen jelen van.

Gyakran előfordul, hogy a bíróság volt terheltet hallgat ki az ügyben tanúként. E körben utalni kell rá, hogy az a tanú, aki a feltett kérdésre adandó válasszal önmagát bűncselekmény elkövetésével vádolná, az ilyen kérdésre akkor is megtagadhatja a választ, ha a kérdéses bűncselekmény miatt már jogerősen elítélték, kivéve a Be. 82. § (4) bekezdésében meghatározott kivételeket.⁴³ Ennek indoka, hogy a perújítási és felülvizsgálati eljárás lehetőségére tekintettel az elítéltet az ügyvel kapcsolatban, annak jogerős befejezése után is jellemzi a terhelt helyzete. Ezért a hamis tanúzásra megállapított büntetőjogi következmények terhével sem kényszeríthető arra, hogy tanúként eltérjen a büntetőjogi következmények nélkül tett terhelti vallomásától.⁴⁴

Szükségesnek tartom külön vizsgálni a foglalkozási titoktartások közül az ügyvédi titoktartással összefüggő mentességi okon alapuló vallomásmegtagadás kérdését, mely értelmezési kérdéseket vet fel a vizsgált bűncselekmény törvényi tényállásával összefüggésben. Elsődlegesen azt kell kiemelni, hogy a védőt mindazon ismerettel, információval kapcsolatban, amelyről, mint védő szerzett tudomást, abszolút mentességi jog illeti meg. Ilyen esetben felmentés részére nem adható, illetve a felmentés megadása esetén sem hallgatható ki azon tényről, melyről védőként szerzett tudomást. E mentességi ok érvényesül a más eljárási szabályok szerint folyó, például a polgári eljárásban, figyelemmel a 169/2010. (IX. 23.) AB határozatban foglaltakra is.⁴⁵ Az nem vitás, hogy a védő és terhelt ügyvel összefüggő kommunikációjának tartalma (szóbeli közlés, telefonhívás, írásos levelezés, hangüzenet, elektronikus kapcsolattartás) a védekezés irányáról, formájáról olyan tény, melyre nézve feltétlen tanúihallgatási akadály áll fenn. Az ügyvédségről szóló törvény normái⁴⁶ alapján az is kétségtelen, hogy a titoktartási kötelezettség kiterjed az ügyvéd által készített és a birtokában lévő egyéb iratra is, ha az a titoktartás körébe tartozó adatot, tény tartalmaz. Úgy gondolom, hogy bármely olyan, az ügyre vonatkozó okirat is e védelem alá esik, melyet ugyan nem maga a védő készített, de az a védői tevékenysége során jutott a birtokába. Ezt az álláspontot felsőbb bírósági határozat is megerősíti.⁴⁷

Ellenben ha az ügyvéd nem büntetőügyben védőként eljárva szerez tudomást a bizonyítandó tényről, feltétlen tanúvallomási akadály nem áll fenn, a titoktartáshoz fűződő érdeket ilyen esetben a Be. 82. § (1) bekezdés c) pontjában szabályozott relatív mentességi ok védi, mely elhárítható a jogosult felmentő nyilatkozatának beszerzésével. E relatív mentességi jog terjedelme, hatóköre tekintetében nem teljesen egységesek a perjogi álláspontok.

A kerületi bíróság előtt különösen nagy kárt okozó csalás büntetvénye kísérlete miatt indult büntetőügyben a vádirati tényállás szerint a vádlott a tulajdonában lévő céget hamis adásvételi szerződéssel egy fiktív személynek adta el. Az adásvételi szerződést elkészítő ügyvéd a tárgyaláson a tanúvallomás tételét a titoktartással kapcsolatos relatív mentességi okra hivatkozva megtagadta, utalva rá, hogy a titoktartás alól a társaság valamennyi tagja, illetve a vevő adhat csak felmentést. A kerületi bíróság a tanúvallomás megtagadását elutasította, arra hivatkozva, hogy az ügyvédek tevékenységét szabályozó normák szerint az ügyvéd nem működhet közre abban, hogy a jogszabályi rendelkezéseket kijátsszák, vagy a joggal bármilyen módon visszaéljenek. E rendelkezés, valamint a titoktartásra vonatkozó szabályok összevetésével az tűnik ki, hogy az ügyvéd nem lehet részese a jogszabályok kijátszásának és a bűncselekménnyel összefüggésben titoktartási kötelezettség sem terheli.⁴⁸ Az elsőfokú végzés elleni fellebbezést felülbíráló másodfokú bíróság a kerületi bíróság döntését helyesnek találta és a határozatot helyben hagyta. Ilyen perjogi helyzet a hatályos büntetőtörvény szerint felveti a tanúvallomás jogtalan megtagadása vétségének elkövetését az okiratszerkesztő ügyvéd által.

Az idézett jogesetben elfoglalt álláspont, illetve annak elsődleges indokai azonban jogalkalmazói szemzőből, a konkrét törvényi rendelkezések tükrében s jogelméleti aspektusból is kifogásolható véleményem szerint a következő okok miatt. Az kétségtelen, hogy az ügyvéd nem működhet közre, ha az hivatásával nem egyeztethető össze, így különösen ha közreműködését olyan jogügyletnek kéri, amely jogszabályba ütközik, vagy jogszabály megkerülésére irányul.⁴⁹ E szabály azonban nem oldja fel, nem töri át azt a garanciális rendelkezést, mely szerint az ügyvédet, ha a törvény másként nem rendelkezik, titoktartási kötelezettség terheli minden olyan adatot, tényt illetően, amelyről a hivatásának gyakorlása során szerzett tudomást.⁵⁰ Megítélésem szerint az idézett két törvényi rendelkezésből nem vezethető le megalapozottan, hogy a fiktív, bűncselekményt megvalósító ügylettel kapcsolatban megszűnne az ügyvéd tanú mentességi joga s köteles lenne titoktartási kötelezettség alóli felmentés hiányában is vallomástételre. Ilyen rendelkezést egyrészt sem az ügyvédségről szóló törvény, sem

⁴² I. Bp. 207. §

⁴³ Be. 83. § (1) bekezdés

⁴⁴ A Legfelsőbb Bíróság BKv. 9. számú kollégiumi véleménye a hatályon kívül helyezett BK 20. számú állásfoglalás felülvizsgálatáról.

⁴⁵ Debreceni Ítéletábla Büntető Kollégiumának Vezetője: 2012.El.II.C.11/7. sz. feljegyzés, 3. o.

⁴⁶ 1998. évi XI. tv. 8. § (2) bekezdés

⁴⁷ Fővárosi Ítéletábla 3.Bf.157/2012/29.

⁴⁸ FBK 1994.40.

⁴⁹ 1998. évi XI. törvény 3. § (3) bekezdés

⁵⁰ 1998. évi XI. törvény 8. § (1) bekezdés

a büntetőeljárás törvény nem tartalmaz. Különösen a büntető perjogi norma szigorú, eltérést nem engedő szabály, analógiára, kiterjesztő értelmezésre nincs lehetőség. Másfelől a tanú vallomásra kötelezése a titoktartás alóli felmentés hiányában az önvádra kötelezés tilalmának sérelmével is jár, illetve a Be. 82. § (1) bekezdés b) pontjában írt relatív mentességi ok megkerülését is jelenti. Másfelől a nem vádolt, ügyvédként eljáró tanú esetében a bíróság sem állapíthatja meg, hogy tudomással bírva az ügylet részleteiről, részt vett a bűncselekmény elkövetésében, ezáltal közreműködött a jogszabály kijátszásában. Ilyen jogi álláspont úgy gondolom, a védelmi szabályokkal sincs teljesen összhangban. A kifejtettek miatt ezért a vizsgált perjogi helyzetben a titoktartás alóli felmentő nyilatkozat hiányában történő tanúvallomás megtagadás nem valósíthat meg bűncselekményt. A titoktartás alóli felmentés esetén viszont már tényállásszerű lehet az ügyvéd magatartása, kivéve, ha más mentességi ok, különösen az önvádolás tilalmával összefüggő ok nem áll fenn, mely jogossá teheti a vallomás megtagadását. A bíróság az idézett ügyben a tanúvallomás megtagadásának jogtalanságát nem arra alapította, hogy objektíve kizárt volt az ügyletben résztvevők személye miatt a titoktartási kötelezettség alóli nyilatkozat beszerzése. A döntés elsődleges jogi indokaival a kifejtettek miatt nem értek egyet, más lenne a helyzet, ha az ügyletkötésben résztvevő személyek fiktív volta és az ügyvéd megtévesztése miatt, a titoktartási kötelezettség alóli felmentési nyilatkozat beszerzésének objektív és elháríthatatlan akadálya oldotta volna fel a mentességi jogot. Ilyen indokok mellett ugyanis valóban alapos lehet az ügyvéd tanúvallomásra kötelezése, de nem azon az alapon, hogy az ügylet jogellenes, fiktív volta önmagában megszünteti az ügyvéd mentességi jogát.

Részben eltérő tényállás mellett, de érdemben az előzőekben idézett döntéshez hasonló jogi álláspontot képviselt a Fővárosi Bíróság, amikor megállapította, hogy a vádbeli társasági, valamint üzletrészadáról szóló szerződéseket szerkesztő ügyvéd a tanúvallomást jogosulatlanul tagadta meg.⁵¹ A társasági szerződés tekintetében mindkét szerződő fél, a többi okirat esetében az egyik szerződő fél fiktív személy volt, azaz más személy adataival igazolta magát a szerződéskötés során. Az ügyletekben érintett – de a büntetőbíróság által megbízónak nem tekintett – valós személy a titoktartási kötelezettség alól a felmentést nem adta meg, az ügyvéd erre hivatkozva tagadta meg a vallomástételt a Be. 82. § (1) bekezdés c) pontja alapján. A tanúvallomás jogtalan megtagadását megállapító végzés elleni fellebbezés folytán eljáró ítéletábróla a Fővárosi Bíróság végzését helybenhagyta. Indokolásában hivatkozott az előzőekben vizsgált FBK 1994.40. számú eseti döntésben foglaltakra és kiemelte, hogy az Ütv. 1. §-ának és 3. §-ának egybevetése alapján az utóbbi esetben a bíróságnak joga van a büntetőeljárás során

tanúként kihallgatni az ügyvédet, aki az adott esetben bűncselekmény megvalósításához szükséges okirat szerkesztésében közreműködött anélkül, hogy erről a tényről tudomása lett volna. Az ügyvéd ilyen esetben a vallomástételt nem tagadhatja meg akkor sem, ha a titoktartás alól nem kapott felmentést, a vallomástétel megtagadása ugyanis nem egyeztethető össze az ügyvédekről szóló törvény már hivatkozott rendelkezéseivel. Utalt arra is az ítéletábróla, hogy részben az eljárás során bekövetkezett haláleset, részben az ügyletben résztvevő személyek fiktív volta miatt nincs is olyan személy, aki a titoktartás alól a felmentést megadja, mindez azonban nem bírt jelentőséggel, mert érvelése szerint a vázolt tényállás mellett nincs is szükség a felmentő nyilatkozatra. Megítélésem szerint olyan esetben, ha megállapítható a felmentési nyilatkozat megadására jogosult személy, és ő nem adja meg a felmentést, az ügyvéd alappal hivatkozhat a foglalkozási titoktartással kapcsolatos mentességi jogára akkor is, ha az ügylet a jogszabály megkerülésére irányult, avagy bűncselekményt valósított meg. Nincs olyan kifejezett törvényi rendelkezés ugyanis, mely expressis verbis kimondaná a részletezett mentességi ok elenyésztését.

E körben kell utalni azon törvényi rendelkezésekre, melyek külön meghatározzák, hogy az ügyvéd mely bejelentési, nyilatkozattételi eljárási cselekményei nem minősülnek az ügyvédi titoktartási kötelezettség megsértésének. Egyrészt az ügyvéd köteles a közreműködést megtagadni, ha fél személyazonosságának megállapítása során kiderül, hogy az igazolvány elvesztését, ellopását vagy megsemmisülését bejelentették és a megtalálásának, megkerülésének ténye nincs nyilvántartva. Ilyen esetben az igazolvány jogosulatlan felhasználásának megakadályozása céljából az ügyvéd köteles az ellenőrzés során észlelt tényeket az okirat felhasználása szerint illetékes rendőrkapitányságnak haladéktalanul írásban bejelenteni, és e bejelentést ezzel egyidejűleg rövid úton is megtenni. Az ügyvéd bejelentési kötelezettségének teljesítése nem tekinthető a titoktartási kötelezettség megszegésének.⁵² Szintén bejelentési kötelezettség terheli az ügyvédet a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény rendelkezései szerint, mely bejelentési kötelezettség ugyancsak nem minősül az ügyvédekről szóló törvényben foglalt titoktartási kötelezettség megsértésének.⁵³

Más lehet ugyanakkor a helyzet, ha valamennyi ügyletkötő fél fiktív, az ügyvédet megtévesztették, vagy nincs olyan személy, aki felmentést adhat a titoktartás alól, ilyen perjogi helyzetben valóban elfogadható lehet olyan – az ítéletábróla eseti döntésében is megjelenő – jogértelmezés, hogy az ügyvéd jogosan nem tagadhatja meg a tanúvallomást a nyilatkozat hiányára hivatkozva. Úgy gondolom azonban, hogy az ügylet esetleges jogellenes, vagy akár bűncselekménnyel kapcsolatos volta,

⁵¹ ÍH 2010.104.

⁵² 1998. évi XI. tv. 27/D. § (1) bekezdés c) pont, (2), (4) bekezdés

⁵³ 2007. évi CXXXVI. tv. 38. § (1), (4) bekezdés

nem tekintve ide a felhívott bejelentési kötelezettség eseteit, önmagában nem oldhatja fel a titoktartási kötelezettséget, azaz ha valós személy köt szerződést, a titoktartási kötelezettség alóli felmentés beszerzése nem mellőzhető az ügyvéd perrendszerű kihallgatásához. Ezzel ellentétes eljárás a titoktartási kötelezettség és az ahhoz fűződő elhárítható mentességi ok megkezdését, kiüresedését jelentené. Mindig az adott ügy határozza meg a szükséges bizonyítás körét, de egy okiratra, vagy azáltal elkövetett bűncselekménynél akként látom nem feltétlen szükséges minden esetben az okiratot szerkesztő ügyvéd kihallgatása, mivel valós személyeknél az ügyletkötők terhelti, vagy tanúkihallgatásával, valamint az okirat tartalma alapján rendszerint felderíthető teljes körben a tényállás.

V. Záró gondolatok

A tanúvallomás a büntetőper egyik nagyon fontos bizonyítási eszköze. Szinte alig találkozni olyan ügyvel, ahol ne bírnának jelentőséggel a tanúk vallomá-

sai. A terhelt vallomása mellett a tanúvallomásból származó információ napjainkban is meghatározó bizonyíték a bíróság számára a tényállás megállapítása során. A tanúvallomásra vonatkozó eljárási szabályok megtartása, a törvényes figyelmeztetések helyes, perrendszerű elvégzése alapvető követelmény a bíróság felé, mint ahogy a törvényi rendelkezésekben meghatározott szankciókkal támogatva az állampolgári kötelezettség teljesítésének biztosítása is, hogy a tanú valóban fennálló mentességi ok hiányában a tanúvallomást megtegye, azt komoly jogkövetkezmények nélkül, jogtalanul ne tagadhassa meg. A Btk. szakítva a korábbi jogfejlődés hagyományával, a tanúvallomás jogosulatlan megtagadását – a szankciót kiemelve az eljárási törvényből – a büntető anyagi jogban rendeli büntetni elzárással. A törvényi rendelkezés kétségtelenül szigorítást jelent, de úgy gondolom, hatékonyabbá teheti a jogtárgy védelmét és valóban elősegítheti a tanúvallomások indokolatlan, nem jogos megtagadásának számát, gyorsítva ezzel az eljárást, érvényre juttatva a perbeli jogosultságok rendeltetésszerű, törvénynek megfelelő gyakorlását. ■

BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOG

SZERZŐK: **Belovics Ervin, Tóth Mihály**

„A nagy elődök bölcsessége szerint tankönyvet csak az írjon, aki biztos benne, hogy jobbat ír, mint a korábbiak. Nem hiszem, hogy lenne szerző, aki nem ezzel az ambícióval fog munkához, s az ítésk, ezúttal is az Olvasó lesz. A megalapozott ítélet érdekében azonban néhány gondolat indokolt lehet.

Az időzítés máris magyarázatra szorul. Kérdés, hogy most, miután elkezdte munkáját az új Büntetőeljárási törvény megalakulására létrehozott kodifikációs bizottság – tehát megkezdődtek az új kódex formába öntésének előkészületei – időszzerű-e új tankönyv megjelentetése. Úgy véljük, igen.

Nehezen hihető, de igaz: a Büntetőeljárási törvény alig 10 éves hatályban léte alatt, több mint ötven alkalommal módosult, s a változtatások több mint egyharmada a 2009-ben harmadik kiadásban megjelent korábbi tankönyvünk után lépett hatályba. A módosítások számos koncepcionális kérdést is érintettek – például a „kiemelt ügyek” szabályozását, vagy az új Btk. által meghonosított intézmények eljárásjogi vetületeit. 2013. november 11-én is újabb, terjedelmes Novellát fogadott el az Országgyűlés, s ennek rendelkezéseire is igyekszünk figyelemmel lenni. Az előttünk álló három-négy évben tehát – amíg az új törvény hatályba lép – szükségessé vált a változások számbavétele, egységes, követhető szerkezetbe foglalása, megmagyarázása.

Ahol jónak láttuk, támaszkodtunk a korábbi tankönyvre, de részben szerkezetében, részben tartalmában többször el is térünk tőle. A cél arányosabb, a lényegre kiemelő, azt minél többször szemléltető, jól áttekinthető anyag összeállítása volt. Felismerhetőek helyenként a kommentárok elemei, de alapvetően inkább a kódex rendelkezéseivel ismerkedő, s az új írott tananyagot szintén sürgető hallgatók igényeire voltunk figyelemmel. A törvény szövegét csak a szükségesnek vélt helyeken és részletességgel idéztük, s a bírói gyakorlatnak is csak a legfontosabb aktusait foglaltuk a magyarázatba.

Bízunk benne, hogy olyan tankönyvet készítettünk, amely érdemben segítheti a törvény sokszor bonyolult összefüggéseinek feltárását, s hozzájárulhat a jogalkotó szándékainak megértéséhez.”

a Szerzők

Megjelenés: 2013. november

Ára: 7900 Ft

WEBES MEGRENDELÉS
-5%

✉ HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 1037 Budapest, Montevideo utca 14. ☎ (36-1) 349-7600 ☎ (36-1) 340-2304
✉ info@hvgorac.hu 🌐 www.hvgorac.hu • www.ujbtk.hu